

Innst. S. nr. 274

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

St.prp. nr. 49 (2008–2009)

Innstilling fra næringskomiteen om Noregs delta- king i europeiske romfartsprogram

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Innledning

I proposisjonen gjer Nærings- og handelsdepartementet greie for deklarasjonane på ministerrådsmøtet i Den europeiske romorganisasjonen ESA i Haag 25. og 26. november 2008. Deklarasjonane blei gitt under føresetnad av at Stortinget samtykte. Det er gjort greie for dei budsjettmessige følgjene for statsbudsjettet 2009. Det er forslag om at det blir innført ei ny ordning med tilsegningsfullmakt. Denne fullmakta skal dekkje deklarasjonane som blei gitt på ministerrådsmøtet i Haag, og forpliktingane som står att frå deklarasjonar som blei gitt i tidlegare ministerrådsmøte.

Norsk Romsenter forvaltar den norske medlemskapen i ESA og følgjer opp andre saker i høve til nasjonal og internasjonal romverksemd. Dei statlege løyvingane til romverksemda har stor nytteverdi innanfor fleire samfunnssektorar. Utnytting av rommet er heilt avgjerande for ei forsvarleg og effektiv drift av samfunnet.

ESA-programma gir norsk industri oppdrag der bedriftene kan utvikle spissteknologi. Som fylgje av regelen om garantert industriretur får norsk industri utviklingsoppdrag i ESA krone for krone (administrasjonskostnader er trekt frå). Romverksemda får omfattande ringverknader for høgteknologisk industri. Undersøkingane viser blant anna at kvar krone Noreg går inn med i ESA, utløyser nye industrikontraktar på 4,6 kroner på den kommersielle markna-

den. Romindustrien omsette for 5,4 mrd. kroner i 2007 og hadde ein eksportdel på over 70 prosent.

1.2 Rådsmøte på ministernivå, Haag – 25. og 26. november 2008

ESA-programma blir finansierte ved at medlemsland deklarerer deltaking under kvart program. Det skjer i hovudsak på rådsmøte på ministernivå. Ministerrådsmøta blir til vanleg haldne kvart tredje år. Det siste møtet blei halde i Haag 25. og 26. november 2008. Her var det stor oppslutnad mellom medlemslanda i ESA om å prioritere offentleg satsing på romverksemd. Store delar av bidraga til medlemslanda er knytte til vidareføring av eksisterande program. For dei nye programma deklarerer medlemslanda for 98 prosent av det estimerte budsjettet til ESA. Det blei vedteke å starte opp fleire nye program, mellom anna eit program for å utvikle ein tredje generasjon med meteorologisatellittar (Meteosat Third Generation) og klimaprogrammet Climate Change Initiative.

1.3 Kontingent i ESA

Utgiftene til administrasjons- og vitkapsprogrammet til ESA blir dekte gjennom obligatorisk innbetaling av kontingent frå medlemslanda. I perioden 2005–2008 har Noreg betalt kontingent til ESA på 2,06 prosent av totalbudsjettet. Den norske delen er sett til 2,24 prosent av totalbudsjettet for dei neste tre åra. Årsaken til auka er at den økonomiske utviklinga i Noreg har vore god samanlikna med fleire europeiske land dei siste åra. For å kompensere for prisauka vart driftsbudsjettet justert med 2,5 prosent i året.

Medlemslanda blei einige om å justere rammene for vitkapsprogrammet. Budsjettet skal justerast nominelt med 3,5 prosent i året. Norske verksemdar skal ha utviklingsoppdrag som svarer til dei norske

bidraga til vitskapsprogrammet. I St.prp. nr. 1 (2008–2009) blei det tatt omsyn til ein forventa auke av den norske kontingenten. Valutakursjusteringar kan føre til justering av kontingenten for 2009.

1.4 Deltaking i ESA-programma

På kort tid har romverksemda blitt ein umisteleg del av infrastrukturen i samfunnet. Noreg er avhengig av internasjonalt samarbeid for å utvikle rombasert infrastruktur. Det oppnår vi gjennom å delta i internasjonale organisasjonar som ESA. For at Noreg skal vere ein interessant samarbeidspartnar, er vi avhengige av nasjonal kompetanse og industriell basis. Midlane over budsjettet til Nærings- og handelsdepartementet bidreg sterkt til dette.

I hovudsak blir programma til ESA finansierte av medlemslanda. Medlemslanda vedtek vanlegvis nye program i samband med ministerrådsmøta. Programma går normalt over 3 til 15 år. Løyvingane frå medlemslanda er i utgangspunktet fastsette i tråd med gjennomsnittleg netto nasjonalinntekt (NNI)-andelen til landet, men regelverket opnar for eit deltakarnivå over NNI eller ned til 1/4 NNI.

I St.prp. nr. 1 (2008–2009) i kapittel 922 Romvirksomhet blei det informert om at vedtaka på ministerrådsmøtet i ESA ville kunne føre til endringar i løyvingane til ESA-programma. Under ministerrådsmøtet i Haag deklarererte Noreg nye forpliktingar på 89,9 mill. euro med utbetalingar fram til 2020. Det blei teke atterhald om at Stortinget samtykte. Løyvingsbehovet som følgje av framdrifta i dei ulike programma blir lagt fram for Stortinget i dei årlege budsjettproposisjonane i tråd med gjeldande praksis.

1.5 Nærare omtale av programma til ESA

Den viktigaste årsaka til norsk engasjement i nasjonal og internasjonal romverksemd har vore omsynet til industri- og teknologiutvikling. I framtida vil det også vere ei sentral målsetjing at dei statlege løyvingane til romverksemd skal utløyse forskning og utvikling på viktige teknologiområde. Med utgangspunkt i dette blei dei norske deklarasjonane under ministerrådsmøtet konsentrerte om program som gir gode industrielle moglegheiter for norske verksemdar. Tabell 8.1 i proposisjonen viser deklarererte norske forpliktingar ved ministerrådsmøtet i Haag i november 2008.

1.6 Økonomiske og administrative følgjer

Deltakinga i nye ESA-program får ingen administrative følgjer. Deltakinga i nye ESA-program blir ivareteke av den eksisterande administrasjonen i Norsk Romsenter.

Av forpliktingane som er inngått i Haag, blir det rekna med at 3,2 mill. euro må utbetalast i 2009. På

grunn av valutakursjusteringar, framdrifta i løpande ESA-program og utbetalingskrav knytte til forpliktingar som blei inngått i Haag, vil Nærings- og handelsdepartementet komme attende med eventuelle endringar i løyvinga for 2009 under kapittel 922 post 71.

På ministerrådsmøtet i Haag blei det inngått forpliktingar på 89,9 mill. euro. Desse kjem i tillegg til forpliktingar som blei inngått i tidlegare ministerrådsmøte. Ved inngangen til 2009 utgjorde dette 93,3 mill. euro. Dei samla forpliktingane utgjør dermed 183,2 mill. euro. For 2009 er det vedteke ei løyving på 29,5 mill. euro. Ut frå dette er det behov for ei tilsegnfullmakt på 153,7 mill. euro for 2009.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunvor Eldegard, Sigrun Eng, Steinar Gullvåg, Sigvald Oppbøen Hansen og Arne L. Haugen, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kieland Asmyhr, Kåre Fostervold og Øyvind Korsberg, fra Høyre, Torbjørn Hansen og Elisabeth Røbeek Nørve, fra Sosialistisk Venstreparti, Inge Ryan, fra Kristelig Folkeparti, Ingebrigt S. Sørffonn, fra Senterpartiet, lederen Ola Borten Moe, og fra Venstre, Leif Helge Kongshaug, viser til de positive effektene Norges deltagelse i europeiske romfartsprogram har hatt for norske bedrifter og kompetansmiljø. Medlemskapet i ESA (European Space Agency), samt deltagelse i de ulike ESA-programmene, har gitt norske kompetansmiljøer tilgang til prosjekter på høyteknologisk nivå. Engasjementet i ESA er Norges innfallsport til verdensrommet.

Komiteen registrerer at norske forsknings- og teknologimiljøer har vært dyktige til å utnytte de muligheter som programdeltagelsene gir. Norsk romrelatert virksomhet omsatte for over 5 mrd. kroner i 2008, og ringvirkningsfaktoren er beregnet til 4,6.

Komiteen ønsker å videreføre den norske satsingen på europeisk romfart, og støtter inngåelsen av nye forpliktelser i ESAs program.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merket seg at Regjeringen la grunnlaget for et kraftig løft i norsk romvirksomhet ved å gå tungt inn i programmer som startet opp i ESA etter ministerrådsmøtet i Berlin i 2005. Flertallet er kjent med at forpliktelsene Norge da påtok seg lå nær opp til en NNI-andel av de nystartede programmene, og viser til at NNI er en andel som er basert på landenes relative nasjonalinn-

tekstnivå. Flertallet er kjent med at de fleste av disse programmene løper fremdeles, og sørger for et betydelig nivå på norske ESA-aktiviteter.

Flertallet viser videre til at de nye forpliktelsene i programaktiviteten som Norge inngikk på ministerrådsmøtet i 2008, må ses i sammenheng med tidligere inngåtte forpliktelser. Etter Haag-møtet har Norge 183 mill. euro i utestående forpliktelser i internasjonal romvirksomhet. Flertallet er glad for at Regjeringen med dette har lagt til rette for en betydelig innsats innen romvirksomhet.

Flertallet viser til at Regjeringen også sørger for at Norge skal delta i utbygging av satellittnavigasjonssystemet Galileo, og at det i forslag til Revidert nasjonalbudsjett for 2009 er foreslått bevilget 21 mill. kroner til dette. Med dette vil Norges deltagelse medføre forpliktelser på rundt 600 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 54 (2008–2009). Flertallet understreker hvor viktig det er at Norge inngår i et likeverdig partnerskap i den videre utbyggingen av Galileo, og at Norge er et av de landene som vil ha størst utbytte av de tjenester som Galileo vil kunne tilby. Flertallet understreker at norsk deltagelse i Galileo-programmet bør ses i sammenheng med den øvrige satsingen Norge har gjort gjennom ESA. Etter flertallets syn bekrefter dette at Regjeringen satser på romvirksomhet, noe som har stor betydning for norsk industri, teknologibedrifter og forskningsmiljøer.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener Norge gjennom deltagelse i romfartsprogrammet European Space Agency har sikret norske bedrifter kunnskap og gode vilkår på romfartsmarkedet. I 2005 gikk Norge for første gang inn i nye ESA-programmer, med støtte fra et samlet storting, på et nivå som tilsvarer vår NNI-andel på 122 mill. euro. Etter ministermøtet i Haag i november 2008 bestemte Regjeringen at Norges andel av ESAs budsjett nå skal være på 89,9 mill. euro. Dette tilsvarer litt over 60 prosent av vår NNI-andel, og er en kraftig nedgang i forhold til 2005.

Disse medlemmer er klar over at den årlige ESA-innsatsen vil fortsette å øke frem til 2011 på grunn av investeringer man forpliktet seg til i 2005. Ut fra tabell 9.1 i St.prp. nr. 49 (2008–2009) ser man at norsk innsats i ESA avtar mye mer og tidligere enn antatt på bakgrunn av nedgangen av norsk NNI-andel. Konsekvensene av dette kan bli færre kontrakter for norsk næringsliv, noe som vil få negative konsekvenser for norske bakkestasjoner (Tromsø/Svalbard/Troll) som ikke lenger vil få noen sentral rolle i bakkesegmentet for GMES Romkomponent. I tillegg kan Regjeringens innstramminger i bevilgninger til ESA føre til bortfall av nedstrøms tjenester som oljesølovervåking og færre oppdrag for forskningsaktø-

rer i Tromsøs romklynge, og være en trussel for underleverandører som i dag har betydelige oppdrag knyttet til Tromsø/Svalbard. Disse medlemmer vil vise til brev sendt 28. januar 2009 fra Norsk Romsenter til Nærings- og handelsdepartementet. I dette brevet belyser Norsk Romsenter de sannsynlige industrielle konsekvensene av Norges reduksjon i midler til ESA, og viser spesifikt til programmet "GMES Romkomponent". GMES-programmet skal bygge, sende opp og teste til sammen 7 miljøsattelitter med tilhørende bakkestasjoner, samt 2 store instrumentpakker som skal fly på Meteosat vær-sattelitter. Dette programmet samfinansieres av ESA og EU, gjennom FP7, med ESA som den største bidragsyteren. Norges deltagelse i ESA-delen av GMES Romkomponent er ifølge Norsk Romsenter på 17,3 mill. euro, tilsvarende ca. halvt NNI-nivå. I henhold til ESAs regler skal norsk industri få oppdrag for minst 80–85 prosent av beløpet som Norge deklarerer til programmet. Norges manglende deklarerer på ca. 16 mill. euro tilsvarer et direkte tap i kontraktverdier på ca. 13 mill. euro for norsk romindustri. Sverige satser aggressivt på GMES, for å sikre seg industrielle oppgaver. Disse medlemmer vil vise til et skriftlig spørsmål, nr. 661, datert 6. februar 2009, til nærings- og handelsminister Sylvia Brustad hvor representant Leif Helge Kongshaug (V) spør statsråden om hun er bekymret for at norsk romvirksomhet kan tape terreng til blant annet Sverige, på bakgrunn av deres satsing i programmet GMES. Statsråden svarer at Regjeringen har lagt til rette for en betydelig innsats innen romvirksomhet, og man kan således tolke svaret dit hen at hun ikke er bekymret.

Disse medlemmer vil ytre en bekymring for norsk romindustri og forskningsprosjekter knyttet til Norges lave deltagelse i den europeiske romorganisasjonen ESA. Disse medlemmer viser til at Norsk Romsenter foreslår å øke Romsenterets nasjonale følgemidler til 75 mill. kroner fra 2010, for å kompensere for tapet i oppstrømsindustrien forårsaket av lav ESA-innsats. Disse medlemmer ber Regjeringen følge Norsk Romsenters anbefaling, og øke de nasjonale følgemidlene i forbindelse med kommende budsjett. Norsk Romsenter påpeker også at Norge bør synliggjøre for EU og ESA en reell vilje til å bidra i den operative delen av GMES, for å sikre nedstrømsdelen av inntekter fra GMES.

Disse medlemmer mener Regjeringen ikke følger opp intensjonene til en samlet næringskomité, som i sine merknader i Innst. S. nr. 8 (2008–2009) skrev:

"Komiteen mener satsingen på romvirksomhet er en lønnsom investering og at satsingen på romvirksomhet derfor bør opprettholdes på et høyt nivå."

Disse medlemmer registrerer også at Regjeringen selv ikke følger opp sine tidligere lovnader, da den i St.prp. nr. 1 (2005–2006) skrev at:

"Regjeringen mener at gevinsten for Norge ved deltakelse i disse programmene er så store at det er ønskelig å øke satsingen."

Disse medlemmer mener at Regjeringen gjennom å redusere satsingen på nye deklarasjoner til ESA-programmene i forhold til NNI-nivå, svekker norsk romfartsindustri muligheter til å være deltagende i prosjekter som ville bidratt med mye forsknings- og utviklingskompetanse for norske bedrifts- og utdanningsmiljø. Dette er uheldig i en tid der man er avhengig av en omstilling i næringslivet for å komme styrket ut av finanskrisen, og der satsing på forskning og utvikling kan bidra med nye arbeidsplasser.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2009 kan gi tilsegn om tilskot på 153,7 mill. euro i tillegg til den eksisterande løyvinga for å delta i dei frivillige programma til Den europeiske romorganisasjonen ESA. Samla ramme for nye tilsegner og gammalt ansvar skal likevel ikkje overstige 183,2 mill. euro.

Oslo, i næringskomiteen, den 29. mai 2009

Ola Borten Moe

leder

Kåre Fostervold

ordfører